trivim autorităţii cu parul? Se vede că glumeşti!

— Ba nu glumesc de loc!"

Şi se plimbă turbată.

— Ba ăuţă asta nu'i nimica, soro! (adaogă boerul căţând să o împace) Dar daca ne-om pomeni, că ne trăntesc la cvartir o duzină de ofiţeri moscali, atunci ce ne facem?

— Ce să ne facem, dragă! (zice blănda dumneaei, foarte repede pătrunsă de respectul datorit autorităţii) Dacă este ordinul guvernului, trebue să ne supunem; n'avem ce face!"

* * *

Cetăţeanul Ghiţă Calup, băcan în mahalaua *** şi gardist civic, este foarte gelos de cocoana dumisale. El are în prăvălie un tezghetar tînăr, anume Ilie, pe care 'l iubeşte mult, căci este foarte harnic. Pentru aceea jupân Ghiţă i-a dăruit la Sf.-Ilie, de zioa lui, o legătură de gît prăzulie.

Cînd prietinii povăţuesc pe jupân

Pagină din „Calendarul claponului" cuprinzînd, în embrion, conţinutul Nopţii furtunoase

Cuvintele în artă

Este bine să ne aducem aminte acuma, la 50 de ani de la ieşirea din viaţă şi intrarea în nemurire, că arta lui Caragiale este o artă a *cuvîntului*. Sînt felurite chipuri de a alcătui o piesă de teatru. Se poate vorbi despre drame caracterizate prin „atmosferă" sau, altele, prin „acţiune" frenetică, dar niciodată atunci cînd gîndim la existenţa dramaturgiei noastre să nu uităm că teatrul lui Caragiale este înainte de orice un teatru al *cuvîntului*.

Am cunoscut mai de mult un gazetar francez binevoitor literaturii romîne care se arăta uşor nedumerit ascultînd exclamaţiile noastre la adresa *Scrisorii pierdute*: o citise, dar, cum înţeleseserăm pe urmă, într-o traducere într-adevăr trădătoare, şi nu reţinuse — dialogul (adică totul) fiind tradus „ca să se înţeleagă despre ce e vorba" — decît o intrigă oarecare de bulevard, cu un prefect care trăieşte cu nevasta unui şef politic şi care pierde o scrisoare şi care... Descărcat, ca un acumulator istovit, de substanţa cuprinsă în dialog, textul comediei apărea ochiului străin în chip de schelet. Unde-i sîngele? În cuvinte. Numai în cuvinte. Replicile lui Caragiale sînt depozite de artă. Se poate spune chiar că ele trăiesc independent, sau mai exact şi independent de „acţiune", aşa cum perlele autentice, desprinse una cîte una din colier, nu-şi pierd nicicum valoarea. „...aceste replici, sentinţe — arată G. Călinescu, împingînd analiza la extrem — trăiesc singure cu o pură viaţă verbală". Dramaturgul nu arunca vorbe pe hîrtie în viteză şi la kilogram, pentru a „ilustra" o situaţie; aş îndrăzni să spun că, viceversa carevasăzică, el concepea intriga ca un suport material al cuvîntului. Nimeni poate, în afară de Shakespeare şi Cehov, n-a acordat atîta preţ şi nu s-a chinuit într-atîta pentru a întruchipa în minimum de cuvinte maximum de viu şi, rezultat, „eu pentru cine votez?" sau „...ai puţintică răbdare" fac parte din aceeaşi familie de spirite cu „a fi sau a nu fi" ori „cum s-o ucid?", demonstrînd capacitatea dialogului de a săpa o stare adînc umană în patru cuvinte de piatră rece. „Replicile din *Scrisoarea pierdută* — nota Camil Petrescu — sînt cele mai extraordinare sinteze artistice dintre multele cîte s-au scris pentru teatru". Într-adevăr, şi cînd citeşti, după vreme, mustrările contemporanilor la adresa „leneviei" şi „sterilităţii" umoristului trist care-şi măcina zilele în căutarea vorbei pline, opintindu-se cu penita în hîrtie, eşti îndemnat obligatoriu la oarecare meditaţie pe marginea dramaturgiei.

***

În anul 1935, Mihail Sebastian, adică artistul care, alături de Tudor Muşatescu şi Ciprian, a păşit cel mai cu strălucire pe urmele comediei caragialeşti, scria umil ca un talent autentic: „Ne dăm cu toţii seama că I. L. Caragiale rămîne, în ciuda timpului ce trece, linia mare a teatrului romînesc... Ne dăm cu toţii seama că aici este filonul nostru dramatic original şi că numai prin el teatrul romînesc există ca valoare de creaţie."

Să repetăm cuvintele acestea din 50 în 50 de ani.

Al. Mirodan

www.cimec.ro